

Warszawa, 22 listopada 2016 r.

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej
Polskiej oraz niektórych innych ustaw**

(druk nr 337)

I. Cel i przedmiot ustawy

Zasadniczym celem ustawy nowelizującej ustawę o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej jest utworzenie nowego, samodzielnego rodzaju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – Wojsk Obrony Terytorialnej.

Ustawa wraz z powołaniem tych wojsk, powołuje ich dowódcę – Dowódcę Wojsk Obrony Terytorialnej, który będzie wykonywał swoje zadania przy pomocy Dowództwa Wojsk Obrony Terytorialnej.

Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej podlega bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej. Nie podlega Dowódcy Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych ani Dowódcy Operacyjnemu Rodzajów Sił Zbrojnych.

Zadaniem Wojsk Obrony Terytorialnej będzie prowadzenie działań antykryzysowych i antyterrorystycznych w obronie bezpieczeństwa cywilnego oraz typowych działań zbrojnych we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi.

Wojska Obrony Terytorialnej mają stanowić zbrojne wsparcie systemu zarządzania kryzysowego oraz obrony cywilnej.

Wprowadza się nowy rodzaj czynnej służby wojskowej – Terytorialną Służbę Wojskową.

Zasady pełnienia służby w Wojskowej Służbie Terytorialnej reguluje się szczegółowo w nowym rozdziale 4b. Żołnierze obrony terytorialnej mogą pełnić służbę od roku do lat sześciu na podstawie powołania, w drodze dobrowolnego zgłoszenia się do służby.

Ustawa w nowym art. 98k w ust. 3 określa jakie warunki winna spełniać osoba kandydująca do służby. Kładzie się nacisk na fakt posiadania szczególnych kwalifikacji lub umiejętności przydatnych dla pełnienia służby.

Ustawa określa też, które osoby są szczególnie predystynowane do pełnienia służby w wojskach obrony terytorialnej: byli żołnierze zawodowi, członkowie proobronnych organizacji pozarządowych oraz absolwenci szkół realizujących programy innowacyjne lub eksperymentalne przysposobienia obronnego lub edukacji dla bezpieczeństwa, zamieszkali na obszarze dyslokacji miejsca pełnienia służby.

Wojskowa Służba Terytorialna może mieć formę służby pełnionej rotacyjnie albo dyspozycyjnie.

Służba pełniona rotacyjnie polega na pełnieniu służby na terenie jednostki wojskowej, co najmniej raz w miesiącu przez dwa dni, w czasie wolnym od pracy. Ponadto można ją pełnić w inne dni, zgodnie z rocznym wykazem sporządzonym przez dowódcę, uzgodnionym z żołnierzem OT.

Osoby, które nie pełniły czynnej służby wojskowej i nie złożyły przysięgi wojskowej, rozpoczynając terytorialną służbę wojskową, odbywają 16-dniowe szkolenie podstawowe po czym składają przysięgę wojskową.

Służba pełniona dyspozycyjnie polega na pozostawaniu w określonym przez dowódcę miejscu i czasie, poza jednostką wojskową, w gotowości do stawienia się do służby pełnionej rotacyjnie – służba ma wkomponować się w dotychczasowy tryb życia osobistego i zawodowego zainteresowanych.

Żołnierzami OT będą mogli być posiadające kategorię zdrowia D, jednak żołnierz obrony terytorialnej jest obowiązany kształcić się oraz podnosić swoją sprawność fizyczną.

Ponadto podczas terytorialnej służby wojskowej, w tym pełnionej dyspozycyjnie, żołnierz OT podlegałby opiniowaniu służbowemu, w formie opinii służbowej.

Ustawa określa zasady oceniania, skalę ocen, zasady i organy właściwe do wniesienia i rozpatrzenia odwołania od niesatysfakcjonującej żołnierza OT opinii służbowej.

Opinia służbowa dotycząca żołnierza OT będzie mogła być udostępniana nie tylko jego przełożonym, organom i sądom wojskowym ale też sądom powszechnym, Policji, Straży

Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Biuru Ochrony Rządu i Biuru Antykorupcyjnego.

Ustawa zakłada przyznawanie żołnierzom OT comiesięcznego dodatku do uposażenia zasadniczego z tytułu pełnienia terytorialnej służby wojskowej, z tytułu podnoszenia sprawności i kwalifikacji zawodowych oraz utrzymywania zdolności do natychmiastowego stawiennictwa do służby pełnionej rotacyjnie – dodatku za gotowość bojową.

Żołnierzom OT, którzy pełnili służbę wojskową rotacyjnie poza dniami wolnymi od pracy przysługuje także świadczenie pieniężne rekompensujące utracone wynagrodzenie ze stosunku pracy lub stosunku służbowego albo dla prowadzących działalność gospodarczą.

Ustala się również zasady przyznawania świadczenia dla żołnierzy OT, którzy prowadzą działalność gospodarczą, która nie przynosi dochodu lub generuje straty.

Ustawa określa również prawa i obowiązki pracodawców zatrudniających żołnierzy pełniących terytorialną służbę wojskową dotyczące udzielania dni wolnych, odprawy (z tytułu powołania do służby) oraz urlopów bezpłatnych udzielanych w związku z tą służbą.

Rozbudowane są przepisy dotyczące odbywania i finansowania studiów, staży, kursów oraz szkoleń specjalistycznych odbywanych w celu uzyskania kwalifikacji przydatnych w Siłach Zbrojnych.

Ustawa wprowadza również inne zmiany, które dotyczą:

1) podniesienia górnej granicy wieku, do którego mężczyźni podlegają obowiązkowi służby wojskowej z 50 do 55 roku życia, a dla posiadających stopień podoficerski lub oficerski z 60 do 63 roku życia;

2) złagodzenia dla wszystkich żołnierzy pełniących służbę wojskową prawa wstępowania i przynależności do stowarzyszeń i innych organizacji działających poza wojskiem stanowiąc, że żołnierz ma obowiązek jedynie poinformować o tym fakcie dowódcę jednostki w której służy, w miejsce obecnego obowiązku uzyskania zgody przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku;

3) podniesienia górnej granicy wieku kobiety, do którego podlega ona obowiązkowi służby w obronie cywilnej z 50 do 55 roku życia;

4) podniesienia górnej granicy wieku kobiety, do którego może być ona powołana do służby w jednostkach zmilitaryzowanych z 50 do 55 roku życia.

W art. 21 ustawy uregulowana została kwestia prowadzenia badań polegających na pobraniu materiału genetycznego od żołnierzy zawodowych wyznaczonych lub skierowanych do pełnienia służby poza granicami państwa.

W dotychczasowym stanie prawnym, zagadnienie to zawarte było w § 7 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 grudnia 2010 r. w sprawie niektórych świadczeń zdrowotnych przysługujących żołnierzom zawodowym.

Obecnie badanie polegające na pobraniu materiału genetycznego zostało zapisane w akcie prawnym w randze ustawy co realizuje uwagę zgłoszoną przez Głównego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, który stwierdził, że w sytuacji, gdy mamy do czynienia z przetwarzaniem danych osobowych zawierających wrażliwe dane medyczne, wówczas uprawnienie powinno wynikać z przepisów ustawy, a nie rozporządzenia.

Pozostałe propozycje zmian w nowelizowanych ustawach stanowią konsekwencję uchwalenia przepisów dotyczących utworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej oraz wprowadzenia nowego rodzaju czynnej służby wojskowej.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Ustawa jest efektem prac nad rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (druk nr 966).

Pierwsze czytanie ustawy miało miejsce na 29. posiedzeniu Sejmu w dniu 4 listopada 2016 r. Po odrzuceniu wniosku o odrzucenie projektu ustawy w pierwszym czytaniu, projekt ustawy został przesłany, w celu rozpatrzenia, do Komisji Obrony Narodowej.

Komisja przedstawiła swoje sprawozdanie w dniu 14 listopada 2016 r. wraz z wnioskiem mniejszości, który zmierzał do poszerzenia katalogu zadań Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej o zadanie polegające na prowadzeniu ochrony i obrony miejscowej, obrony i ochrony obiektów strategicznych oraz tworzenie warunków do manewru i uderzenia wojsk operacyjnych sił własnych i sojuszników.

Drugie czytanie projektu ustawy miało miejsce na 29 posiedzeniu Sejmu w dniu 3 listopada 2016 r. Zgłoszono wniosek o odrzucenie projektu ustawy oraz osiemnaście poprawek.

Celem poprawek było:

1) podporządkowanie Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej Dowódcy Generalnemu Sił Zbrojnych (poprawki nr 1, 3, 4, 5, 7, 8 oraz 9–18);

2) dodanie przepisu, który stanowiłby, że wykonywanie zadań Wojska Obrony Terytorialnej nie może naruszać zasady neutralności politycznej sił zbrojnych (poprawka nr 2);

3) wskazanie, że Wojska Obrony Terytorialnej nie mogą być użyte przeciw obywatelom polskim (poprawka nr 6).

W trzecim czytaniu zgłoszone wnioski i poprawki nie zostały uwzględnione.

III. Uwagi szczegółowe i propozycje poprawek:

1) w art. 1 w pkt 26 należy wprowadzić zmianę redakcyjną mającą na celu ujednoczenie terminologiczne przepisów ustawy i zastosowanie wyrażenia „żołnierz–kobieta”, tak jak wyrażenie to użyte jest w przepisie poprzedzającym – w art. 71 w ust. 1a ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 26 wyrazy „Żołnierzowi pełniącemu terytorialną służbę wojskową – kobiecie” zastępuje się wyrazami „Żołnierzowi–kobiecie pełniącemu terytorialną służbę wojskową”;

2) w art. 1 w pkt 27 w dodawanym art. 98j w ust. 1 ustawa stanowi, że czas trwania terytorialnej służby wojskowej wynosi od roku do lat sześciu.

Zgodnie z treścią kolejnego ust. 2 czas trwania służby „może zostać przedłużony na kolejny okres”. Przepis nie precyzuje, czy chodzi o kolejne przedłużanie okresu roku w ramach czasu określonego w ust. 1 czy o przedłużanie ponad okres 6 lat.

Przepis powinien być zmieniony w taki sposób aby konkretyzował czy możliwe jest pełnienie terytorialnej służby wojskowej ponad czas 6 lat (wskazane w ust. 1) czy nie.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 27, w art. 98j w ust. 2 po wyrazach „kolejny okres” dodaje się wyrazy „przekraczający (nie przekraczający) czas określony w ust. 1”;

3) w art. 1 w pkt 27, w art. 98s w ust. 3 ustawa stanowi, że opinię sporządza się nie rzadziej niż raz w roku kalendarzowym, precyzując jednocześnie, że opinia sporządzana jest w pierwszym kwartale roku za rok poprzedni. Tak sformułowany przepis oznacza, że choćby opinii było dwie lub trzy to wszystkie powinny być sporządzone w pierwszym kwartale danego roku za rok poprzedni.

Należy rozważyć taką zmianę przepisu, by stanowił on, że opinię sporządza się raz w roku kalendarzowym, wówczas przepis będzie jasny i wewnętrznie spójny.

4) w art. 1 w pkt 27, w art. 98t w ust. 2 w pkt 6 przepis stanowi, że żołnierza zwalnia się z terytorialnej służby wojskowej przed upływem czasu jej trwania w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem na karę ograniczenia wolności, pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego.

Takie brzmienie przepisu nie uwzględnia wynikającego z systematyki Kodeksu karnego faktu, iż kara pozbawienia wolności oraz kary 25 lat pozbawienia wolności i dożywotniego pozbawienia wolności są karami odrębnymi rodzajowo. W przepisach określających sankcje karne za popełniony czyn zabroniony kara pozbawienia wolności występuje w sankcjach złożonych alternatywnych wespół z karą dożywotniego pozbawienia wolności lub karą 25 lat pozbawienia wolności.

Wobec powyższego przepis powinien wymieniać wszystkie trzy rodzaje kar polegających na pozbawieniu wolności.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 27, w art. 98t w ust. 2 w pkt 6 wyrazy „pozbawienia wolności lub karę areszt wojskowego” zastępuje się wyrazami „karę aresztu wojskowego lub karę pozbawienia wolności, 25 lat pozbawienia wolności, lub dożywotniego pozbawienia wolności”.

Beata Mandylis

Główny legislator